ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2025/ № 4. 3-4

Termiz – 2025

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020-yil 19-oktyabrda 1122 raqami bilan ro‘yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko‘chirma va ma’lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko‘chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 28.12.2025
Qog‘oz bichimi: 70x85
Bosma tabog‘i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog‘ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko‘chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko‘chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisod fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY’ATI:

Bekpo‘lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o‘rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas’ul muharrir)
O‘ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Normat Yo‘ldoshev, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Asqar Eshmo‘minov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O‘zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To‘raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 28.10.2025
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
www.philologicalresearch.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 28.10.2025
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
www.philologicalresearch.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV, doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, PhD (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, PhD (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, PhD (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, PhD (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, PhD (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, PhD (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, PhD (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, PhD (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, PhD (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, PhD (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, PhD (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, PhD (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, PhD (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, PhD (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

UMURQULOV BEKPO‘LAT
Badiiy nutq va uning shakllanish asoslari 7

IBRAGIMOV YULDASH MATKARIMOVICH
Qoraqalpog‘iston o‘zbek shevalari leksikasi tadqiqi masalasi 13

ШАРИФ ЁКУБОВ
Девони Фоний ғазалларидаги Бесутун атамасининг таҳлили 13

SHUKUROV RAHMATILLO
Qadimgi davr manbalarida Farg‘ona vodiysi toponimiyasi tahlili 19

AHMEDOV HAKIM YARASHEVICH
Xalq dostonlarida frazeologik birliklarning uslubiy tavsifi 23

AMONTURDIYEV NURALI RASHIDOVICH
O‘zbek tili etnografizmlar tizimida motivlashuv masalasi 26

ISMOILOV XURMATILLO TO‘LQINJON O‘G‘LI
Paralingvistik haqoratlar va ularni verballashtirish masalasiga doir 30

USMONOVA SHAHODAT
Publitsistik matn tarjimasida pragmatik modulyatsiya va semantik uyg‘unlik 35

RAXIMOVA UMIDA DJUMAYEVNA
Hamid Olimjon ijodida qofiyaning o‘rni 39

UMIROVA SVETLANA
Mualliflik korpusining amaliy qo‘llanilish sohalari 42

TURDIMURODOV SIROJIDDIN
Evfemik maqollar badiiylik va milliylikni kuchaytiruvchi vosita sifatida 45

TURAKULOVA UMIDAXON ANVAROVNA
Erkin o‘xshatishlarda lingvomadaniy xususiyatlarning aks etishi (Tohir Malik qissalari misolida) 48

SAATOVA SURAYYO ISMAILOVNA
Ijtimoiy tarmoq lisoniy shaxsining voqelanishi 52

РАДЖАПОВА НАТАЛЬЯ БАЗАРОВНА
Отражение и формирование: роль гендерных терминов
в восприятии материнства в современном обществе 55

SARBAROVA DILNOZA NOSIRJON QIZI
Sifatlarning badiiy matndagi funksional-stilistik o‘rni 59

XUSANOVA ZUXRA
AQSH va O‘zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuot matnlarida lingvopragmatik strategiyalar:
leksik-uslubiy xosliklar va ta’sirchan til vositalari 62

QURBONOV AKMALJON TAVAKALJON O‘G‘LI
Hid bilish sezgisiga oid til birliklari semantikasi 65

SUYAROVA NARGIZA YULDOSHEVNA
Metaforalarning nasriy asarlardagi tasviriy va ekspressiv imkoniyatlar 68

МУНДАРИЖА

SOBIROVA GULSHANA FAXRIDDINOVNA
O‘zbek tilida haqoratli leksika: korpus lingvistikasi asosida tahlil va bazaviy resurs yaratish 70

JUMAYEVA DILAFRO‘Z ORIFJON QIZI
«Kuntug‘mish» dostoni frazeologizmlarining semantik-statistik tahlili 75

ISLOMOV SARDOR SANJAROVICH
O‘zbek tilining onomastik sathi haqida 79

RAHMATULLOYEV AHTAM A’ZAM O‘G‘LI
Fors tilidagi ot so‘z turkumi borasida rus tilshunoslarining qarashlari 82

OMANOV SHUHRAT G‘ANIYEVICH
Nemis tilidagi “Eigentlich” modal partikelining so‘roq gaplardagi semantik imkoniyatlari hamda tarjima xususiyatlari 84

GAFUROVA NIGORA SA’DULLAYEVNA
Nonverbal means in virtual texts 87

XOLMUXAMEDOV B.F.
Mualliflik leksikografiyasining rivojlanishi va taraqqiyot yo‘li 90

TO‘RAYEVA ZARRINA ABDIMUROT QIZI
O‘zbek onlayn media sarlavhalarida klikbeyt 93

ADABIYOTSHUNOSLIK

DAVRONOVA MAHFUZA ISROILOVNA
Xalq og‘zaki ijodidagi maqollarda ayol konsepti 96

ARSLONV ABDIMUROD KAROMATOVICH
Nurboy Jabborovning adabiy-matnshunoslik merosi: ilmiy maktab, metodologiya va amaliy natijalar… 99

SAIDOVA MUHABBATXON SHUKRULLAYEVNA
Shukur Xolmirzayev asarlarida folklor motivlari va ularning estetik funksiyasi… 102

BARZIYEV OYBEK XABIBULLAYEVICH
Pisandiy va Haziniy ijodida Andijon zilzilasining nazmiy bayoni 106

SULTANOVA RAISA XAYRULLAYEVNA
«Ra’no va Zebo» dostonida Xiromiy badiiy mahorati… 108

BO‘RIYEVA MARVARID HAMDAMJON QIZI
«Javr-u zulmung garchi o‘lmaklik nishonidur manga…» 112

QOSIMOV ANVAR
Kuper ijodida indeys va o‘zbek nasrida milliy qahramon obrazlari… 116

ADABIY TAQRIZ

ҚУРОНОВ ДИЛМУРОД
“Меҳробдан чаён”нинг учинчи нашри ҳақида 119

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2025; 11-12
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

MUALLIFLIK KORPUSINING AMALIY QO'LLANILISH SOHALARI

Umirova Svetlana,
Samarqand davlat universiteti dotsenti

Turli davrlar va madaniy muhitlarga mansub yozuvchilarning asarlarini saqlash va tahlil qilish orqali mualliflik korpuslari yozma merosni anglashga xizmat qiladi. Bunday korpuslar har bir jumlada muallifning shaxsiy identiteti bilan bir qatorda, muayyan jamiyatning tarixiy va madaniy tajribasi ham mujassam ekanini eslatadi. Shu bois mualliflik korpusi so'zning ilmiy va estetik qiymatini yanada teran anglashga yo'l ochib, til va adabiyot tadqiqotlarida beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Mualliflikni aniqlash va stilometriya. Mualliflik korpusining amaliy qo'llanilish sohalaridan biri mualliflikni aniqlash jarayonidir. Bu jarayon muallifi noma'lum yoki bahsli bo'lgan matnning kim tomonidan yozilganini aniqlashga qaratilgan bo'lib, ilmiy adabiyotlarda ko'pincha **stilometriya** atamasi bilan ifodalanadi. Stilometriya muallifga xos bo'lgan uslubiy belgilarni aniqlash va ularni hisoblashga asoslangan hisoblash (kompyuter) usullaridan foydalanadi[1]. Stilometrik tahlil jarayonida funksional (yordamchi) so'zlarning qo'llanish chastotasi; gap uzunligi, tinish belgilaridan foydalanish uslubi va ularning taqsimlanishi; kollokatsiyalar hamda muallifga xos sintaktik xususiyatlar kabi asosiy uslubiy ko'rsatkichlar alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu ko'rsatkichlar odatda muallif tomonidan ongli ravishda nazorat qilinmaydi, shu sababli ular mualliflikni aniqlashda ishonchli lingvistik dalil sifatida xizmat qiladi. Mualliflik korpuslari asosida olib borilgan stilometrik tahlillar tarixiy va zamonaviy tadqiqotlarda samarali qo'llanib kelmoqda. Xususan, stilometriya usullari yordamida *Federalist maqolalari* mualliflig Aleksandr Gamilton va Jeyms Medison o'rtasida ilmiy asosda taqsimlangan. Shuningdek, Uilyam Shekspirga nisbat berilgan ayrim dramatik asarlarning mualliflig borasidagi bahsli masalalarni o'rganishda ham korpusga asoslangan tahlillar muhim rol o'ynagan. Raqamli davr sharoitida esa stilometriya soxta mualliflikni aniqlashda keng qo'llanilmoqda. Bugungi kunda stilometriya plagiatni aniqlash, akademik halollikni tekshirish hamda raqamli matnlarning mualliflig'ini tasdiqlash jarayonlarida muhim ilmiy-amaliy vositaga aylangan. Mualliflik korpuslari esa ushbu tahlillarning ishonchliligi va aniqligini ta'minlovchi asosiy empirik manba sifatida xizmat qiladi.

Mualliflik korpusining raqamli gumanitar fanlar va sun'iy intellektdagi o'rni. Raqamli gumanitar fanlar va kompyuter lingvistikasi kesishgan nuqtada mualliflik korpuslari uchun mutlaqo yangi ilmiy yo'nalishlar shakllandi. Ushbu fanlararo yondashuv mualliflik korpuslarini keng ko'lamli adabiy va madaniy hodisalarni tahlil qilishda samarali vositaga aylantirdi. Raqamli gumanitar tadqiqotlar doirasida mualliflik korpuslaridan yirik adabiy arxivlarni tahlil qilish orqali takrorlanuvchi mavzular va ijtimoiy tendensiyalarni aniqlash; asrlar davomida yaratilgan adabiy asarlarda gender va hokimiyat munosabatlarining til orqali qanday ifodalanganini o'rganish; noyob tarixiy qo'lyozmalarni raqamlashtirish, saqlash va izohlash orqali madaniy merosni asrash kabi maqsadlarda foydalaniladi.

Sun'iy intellekt sohasida esa mualliflik korpuslari til modellari uchun asosiy o'quv manbayi hisoblanadi. Chatbotlar, matnni avtomatik qisqartirish tizimlari hamda ijodiy yozuvga mo'ljallangan dasturlar inson nutqiga xos ifoda usullarini aynan katta hajmdagi matn korpuslari asosida o'zlashtiradi. Bundan tashqari, maxsus tanlab tuzilgan va moslashtirilgan (fine-tuned) mualliflik korpuslari sun'iy intellektga muayyan muallif uslubini taqlid qilish imkonini beradi. Masalan, Edgar Allan Po yoki Virjiniya Vulf uslubida matn yaratish aynan shunday korpuslarga tayanadi. Biroq ushbu imkoniyatlar bilan bir qatorda muhim axloqiy masalalar ham yuzaga keladi. Sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan uslubiy taqlidlar haqiqiy va sun'iy mualliflik o'rtasidagi chegaralarni xiralashtiradi. Bu

[1] Qarang: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%8F; Симоненко М. А. Значение стилометрии для лингвистической атрибуции бренда (на материале англоязычных маркетинговых текстов пяти мировых брендов) // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2025. №8. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/znachenie-stilometrii-dlya-lingvisticheskoy-atributsii-brenda-na-materiale-angloyazychnyh-marketingovyh-tekstov-pyati-mirovyh (дата обращения: 16.12.2025). Установление авторства с помощью стилометрии // https://ndc.book24.ru/pim/products/images/1a/5f/01907871-d178-7f74-b6d3-9fd251691a5f.pdf

esa intellektual mulk, mualliflik huquqi va ijodiy halollik kabi masalalarni qayta ko‘rib chiqishni talab etadi. Shu sababli mualliflik korpuslaridan sun’iy intellektda foydalanish nafaqat texnologik, balki huquqiy va axloqiy yondashuvlarni ham o‘z ichiga olgan holda amalga oshirilishi lozim.

Ta’lim va madaniyatda mualliflik korpusi. Mualliflik korpusi ta’lim sohasida ham tobora muhim rol o‘ynamoqda. O‘qituvchi va tilshunoslar uni yozuv texnikalarini namoyish etish, uslubiy tahlil qilish va talabalarni o‘z shaxsiy ovozini rivojlantirishga rag‘batlantirish uchun ishlatishadi. Ijodkorlikni o‘rganayotgan talaba mashhur mualliflar uslubi bilan solishtirish orqali matn ohangi, struktura va ifodaning turli jihatlarini tushunishi mumkin. Madaniy nuqtayi nazardan mualliflik korpusi adabiy merosni saqlashga xizmat qiladi. Muallif asarlarini raqamlashtirish ularni kelajak avlod uchun doimiy ravishda mavjud bo‘lishini ta’minlaydi, bu esa nafaqat akademik tadqiqotlarni qo‘llab-quvvatlaydi, balki keng jamoatchilikni adabiyot bilan tanishtirish imkonini ham yaratadi.

Axloqiy muammolar va ma’lumotlarni maxfiyligi muammosi. Mualliflik korpusining ahamiyatli jihatlariga qaramay, murakkab muammolarni ham keltirib chiqaradi. Matnlar ko‘pincha shaxsiy, siyosiy yoki nozik mazmunni o‘z ichiga oladi. Ularni tadqiqot yoki sud-tahliliy maqsadlarda muallifning aniq roziligisiz ishlatish shaxsiy hayotga tajovuz hisoblanadi. Ijtimoiy tarmoqlar yoki elektron pochta kabi raqamli manbalardan ma’lumot to‘plangan korpuslarda anonimlashtirish va axloqiy ruxsat olish talab etiladi. Shuningdek, sun’iy intellekt texnologiyalari muallif ma’lumotlaridan trening uchun keng foydalanar ekan, intellektual mulk va ijodiy huquq bilan bog‘liq masalalar yanada dolzarblik kasb etadi.

Mualliflik korpuslarining kelajagi. Texnologiya rivojlanishi bilan mualliflik korpuslari hajmi va murakkabligi jihatidan o‘sib bormoqda. Kelajakdagi yo‘nalishlar quyidagilarni o‘z ichiga oladi: matnni nutq, qo‘lyozma yoki vizual belgilar bilan birlashtiradigan multimodal korpuslar; turli tillarda mualliflik uslubini solishtirishga imkon beruvchi tillaro korpuslar; yangi raqamli kontent bilan real vaqtda yangilanadigan dinamik korpuslar, bu esa lingvistik o‘zgarishlarni jonli kuzatish imkonini yaratadi. Ushbu rivojlanish inson muloqoti va ijodkorlikni aniq tushunishga yordam beradi, ammo kuchli axloqiy me’yorlar va fanlararo hamkorlikni talab qiladi.

Aytish mumkinki, mualliflik korpusi shunchaki lingvistik ma’lumotlar bazasi emas; u inson tafakkuri, madaniyati va identitetining arxivi hisoblanadi. U tadqiqotchiga til orqali individual xususiyatlarni ochish, tarixiy va ijtimoiy o‘zgarishlarni kuzatish, huquqiy savollarga javob olish va sun’iy intellekt tizimlarini o‘rgatish imkonini beradi. Shu bilan birga, korpusdan axloq me’yorlariga amal qilgan tarzda foydalanish, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish va mualliflik huquqlarini hurmat qilish talab etiladi. Til va texnologiya o‘rtasidagi ko‘prik sifatida mualliflik korpuslari har bir ma’lumot to‘plami, har bir kod qatori va har bir model ortida o‘ziga xos: noyob, ifodali va o‘zgartirib bo‘lmaydigan inson ovozi borligini eslatadi.

Usmon Azim mualliflik korpusining ahamiyati. Mualliflik korpuslarini o‘rganish zamonaviy tilshunoslik va raqamli gumanitar fanlar sohasida tobora kengayib borayotgan yo‘nalishdir. Bunday korpus tadqiqotchiga matnlarning tizimli to‘plamlari orqali til, uslub va ijodkorlikni chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Milliy adabiyot doirasida mualliflik korpusi nafaqat ilmiy tadqiqot vositasi, balki madaniy merosni saqlash va kelajak avlodga yetkazishning samarali instrumentiga aylanadi.

O‘zbekistonning boy she’riyat an’analarida Usmon Azim o‘zining yangicha va ta’sirli ovozi bilan alohida ajralib turadi. Uning she’riyati mumtoz o‘zbek adabiyoti bilan zamonaviy ekzistensial va falsafiy mavzularni uyg‘unlashtiradi, bu esa an’anaviy va zamonaviy tafakkur o‘rtasida ko‘prik vazifasini bajaradi. Shuning uchun Usmon Azim ijodiy merosi mualliflik korpusini yaratish nafaqat lingvistik va adabiy tahlil uchun, balki raqamli davrda O‘zbekistonning madaniy va intellektual merosini asrash nuqtayi nazaridan ham muhim ahamiyatga ega.

Usmon Azim korpusining lingvistik ahamiyati. Usmon Azim she’riyati o‘zbek tilining go‘zalligi va nafosatini aks ettiradi, uning ritmi, idiomatik ifodalari va tarixiy boyligini namoyon qiladi. Uning asarlaridan raqamli korpus yaratish tilshunosga she’riyat kontekstida o‘zbek sintaksisi va morfologiyasining ishlashini chuqur tahlil qilish; uning she’rlarida og‘zaki va klassik til elementlarining o‘zaro ta’sirini o‘rganish; mintaqaviy lahjalar yoki qadimgi turkchaga oid elementlarning so‘z boyligida qanday namoyon bo‘lishini aniqlash imkoniyatini beradi. Bunday tahlillar o‘zbek tilining adabiy ijod orqali qanday rivojlanishini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi. Usmon Azim she’riyati tili rang-barang metafora va madaniy ishoralarga boy bo‘lib, milliy lingvistik identitetni chuqur aks ettiradi.

Mualliflik korpusi Usmon Azimning ijodiy uslubi va semantik tizimini tizimli o‘rganish imkonini beradi. Masalan, foydalanuvchi (1) tabiat, sevgi mavzularidagi takrorlanuvchi tasviriy obrazlar; (2) hissiy intensivlik va falsafiy cheklov o‘rtasidagi muvozanat; (3) uning she’rlariga xos ritmni shakllantiruvchi so‘z chastotasi va tovush simvolizmi jihatlarni aniqlashi mumkin. Ushbu elementlarni miqdoriy jihatdan tahlil qilish orqali tadqiqotchi Usmon Azim she’riyatining ichki strukturasi va boshqa mashhur o‘zbek shoirlari, masalan, Abdulla Oripov yoki Erkin Vohidov ijodi bi-

lan farqlanishini aniqlay oladi. Natijada, Usmon Azim mualliflik korpusini yaratish nafaqat uning ijodiy uslubini chuqur tushunishga, balki o‘zbek she’riyatining rivojlanish yo‘nalishlarini tahlil qilish va milliy lingvistik merosni asrashga xizmat qiladi. Bu korpus kelajakda tilshunoslik, adabiy tahlil va madaniy merosni raqamli shaklda saqlash uchun asos bo‘ladi.

Usmon Azim korpusining adabiy va madaniy ahamiyati. Usmon Azim faqat shoir emas; u she’riyat orqali o‘zbekning ruhi va ijtimoiy o‘zgarishlarini ifoda etuvchi madaniyatshunos sifatida ham ajralib turadi. Uning ijodi kech Sovet davri va mustaqillikdan keyingi o‘zbek jamiyatining transformatsiyalarini poetik shaklda yoritadi. Usmon Azimning she’riyati mualliflik korpusini yaratish uning asarlarini raqamli shaklda kelajak avlod uchun saqlashni ta’minlaydi. Bunday korpus milliy arxiv vazifasini bajarib, uning badiiy merosini yo‘qolishdan himoya qiladi. Usmon Azim ijodining xronologik korpusi tadqiqotchiga uning mavzu va dunyoqarashi rivojlanishini o‘rganish imkonini beradi. Dastlabgi asarlarda ko‘pincha shaxsiy lirik sezgirlik aks etsa, keyingi she’rlar kengroq falsafiy va milliy masalalarni yoritadi. Korpus asosida tahlil olib borish orqali adabiyotshunos uning ohangi, leksik tanlovi va tasviriy obrazlarning tarixiy voqealar va shaxsiy tajribalarga qarab o‘zgarishini xaritalashi mumkin. Mualliflik korpusi, shuningdek, yozuvchilararo va madaniyatlararo tadqiqotlarni amalga oshirish imkonini beradi. Usmon Azim korpusi Markaziy Osiyo yoki Turk dunyosining boshqa shoirlari ijodi bilan solishtirilib, umumiy madaniy metaforalar yoki uslubiy an’analarni aniqlashga xizmat qiladi. Masalan, uning modernist tasviriy obrazlarini turk shoiri Nazim Hikmetning inqilobiy ohangi bilan taqqoslash; uning ramziy ifoda vositalarini fors klassik motivlari bilan solishtirish. Bunday qiyosiy tahlil va tadqiqotlar o‘zbek va jahon adabiyoti o‘rtasidagi mushtaraklik va farqni ochib berishga yordam beradi.

Usmon Azim she’riyati korpusi ta’lim sohasida beqiyos ahamiyatga ega. Uning she’rlari boy o‘zbek tilini namoyish etadi, bu esa leksika, frazeologik birlik va poetik qurilmalarni o‘rgatishda ideal vositadir. Korpus vositalari Usmon Azim she’riyatida ritm, qofiya, alliteratsiya, mavzuyiy klasterlarini tahlil qilishda yordam beradi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, Usmon Azim mualliflik korpusi faqat she’rlar to‘plami emas; u o‘zbek adabiyoti durdonasi, o‘zbek madaniy o‘zligining oynasidir. Bunday korpus vositasida tadqiqotchi bir shoirning ovozi millatning umumiy ruhini aks ettirishini o‘rganish imkoniga ega bo‘ladi. Korpus til, uslub va ma’noni tizimli o‘rganish imkonini beradi, shuningdek, o‘zbek adabiyotining jonli merosini saqlashga xizmat qiladi. Raqamli saqlash madaniyatning davomiyligini belgilayotgan bugungi davrda, Usmon Azimning mualliflik korpusini yaratish va rivojlantirish nafaqat ilmiy zarurat, balki uning she’riy merosi kelajak avlodni ilhomlantirish, tarbiyalash va yoritishda davom etishini ta’minlaydi.

Rezyume. Mazkur maqolada zamonaviy tilshunoslik yo‘nalishlaridan biri bo‘lgan korpus lingvistikasining asosiy qismi – mualliflik korpuslarining amaliy qo‘llanish sohalari va uning ahamiyati xususida fikr yuritilgan. Jumladan, mualliflik korpuslarining ijodkor shaxsini aniqlash, raqamli gumanitar fanlar va sun’iy intellektdagi, ta’lim va madaniyatdagi o‘rni, axloqiy muammolar va ma’lumotlarni maxfiyligi muammosi, shuningdek lingvistik tadqiqotlardagi vazifasi kabi masalalarga e’tibor qaratilgan.

Resume. This article examines the main part of corpus linguistics, which is one of the directions of modern linguistics - the field of practical application of authorial corpora and their significance. In particular, attention is paid to such issues as the identification of the creative personality of authorial corpora, their role in digital humanities and artificial intelligence, education and culture, ethical issues and the problem of information confidentiality, as well as their role in linguistic research.

Резюме. В данной статье рассматривается основная часть корпусной лингвистики, являющейся одним из направлений современной лингвистики, - области практического применения авторских корпусов и их значение. В частности, внимание уделяется таким вопросам, как идентификация творческой личности авторских корпусов, их роль в цифровых гуманитарных науках и искусственном интеллекте, образовании и культуре, этические проблемы и проблема конфиденциальности информации, а также их роль в лингвистических исследованиях.